

ისტორიული რეალობისა და მხატვრული გამონაგონის ურთიერთმიმართება პოლიკარპე კაკაბაძის დრამატურგიაში

პოლიკარპე კაკაბაძის გამოსვლა სამოღვაწეო ასპარეზზე დაემთხვა იმ რთულ სოციალურ-პოლიტიკურ პროცესებს, რომელიც ამ დროს ქართულ რეალობაშია გამეფებული. იმჟამინდელი ხელისუფლება ატარებდა პოლიტიკას თავისუფალი შემოქმედებითი აზროვნების ასალაგმად და ქვეყანაში იდეოლოგიური დიქტატურის დასამყარებლად. ამ დროს მწერლის მიერ საჭირობოროტო, ეროვნულ, პოლიტიკურ, სოციალურ და ზნეობრივ პრობლემატიკაზე ყურადღების გამახვილება დიდ სითამამედ ითვლებოდა. პ. კაკაბაძემ თავის შემოქმედებაში დასმული პრობლემებით ფართო მასშტაბები შესძინა მაშინდელ ქართულ ლიტერატურულ სინამდვილეს, განაზოგადა და წინ წამოსწია ის მწარე რეალობა, ყველა გულანთებული მამულიშვილის სატკივარი რომ იყო. ამ თვალსაზრისით, მან თავის დრამატურგიაში ისტორიული წარსულის გაცოცხლებით და რეალობასთან თანხვედრით, შეძლო თანადროული ეპოქის მანკიერებების მხილება. გეგმაზომიერად შეურწყა ერთმანეთს ისტორიული სინამდვილე და მხატვრული გამონაგონი.

პ. კაკაბაძის დრამატურგიის ერთ-ერთ მაგისტრალურ მიმართულებას ისტორიული წარსულის მხატვრული ასახვა წარმოადგენს. ამ თემაზე შექმნილი ნაწარმოებები მთელი ძალით წარმოაჩენენ მწერლის შემოქმედებით შესაძლებლობებს და ახლებური თვალთახედვით იაზრებენ გარდასულ მოვლენებს. ამ პიესებისათვის დამახასიათებელ ნიშანთაგან ხაზგასმით აღსანიშნავია ის, რომ ისინი ნაკლებად არიან შებოჭილნი ფაქტობრივი მასალით და ისტორიული პროცესებისადმი თავისუფალი მიდგომით გამოირჩევიან. წარსული მხატვრული გააზრების დროს დრამატურგისათვის მოვლენათა მეცნიერული სიზუსტით ჩვენებაზე უფრო მეტად მთავარი ყურადღების საგნად ადამიანური პრობლემებია ქცეული, ხოლო ისტორია, ძირითადად, სამოქმედო ფონის შესაქმნელ სივრცედაა გამოყენებული.

როგორც პროფ. ა. ნიკოლეიშვილი აღნიშნავს, პოლიკარპე კაკაბაძე ხშირ შემთხვევაში უარს ამბობს ისტორიული წარსულის ასახვისას ჩვენი მწერლობისათვის ფართოდ დამახასიათებელ ისეთ ტენდენციებზეც, როგორცაა წარსულის გმირთა იდეალიზაცია და ისტორიულ მოვლენათა რომანტიკული განდიდება. სწორედ ამის შედეგია ის გარემოება, რომ ჩვენი ისტორიიდან კარგად ცნობილი ბევრი პიროვნება მის დრამატურგიაში საკმაოდ დეჰეროიზებულია და ყოველდღიური ყოფის ლაფსა და ჭუჭყშია ჩაფლული [8:326].

მწერალი მიზანსწრაფულად უარყოფს ისტორიულ გმირთა და მოვლენათა რომანტიკულ განდიდებას, წარსულის მხატვრული გააზრების დროს დრამატურგისათვის მოვლენათა მეცნიერული სიზუსტით ჩვენებაზე უფრო მეტად მთავარი ყურადღების საგნად ადამიანური პრობლემებია ქცეული, ხოლო ისტორია, ძირითადად, სამოქმედო ფონის შესაქმნელ სივრცედაა გამოყენებული.

პოლიკარპე კაკაბაძე თავის ისტორიულ პიესებზე მუშაობისას კონსულტაციებს იღებდა ისეთი დიდი ისტორიკოსებისაგან, როგორც იყვნენ სარგის კაკაბაძე და ნიკო ბერძენიშვილი. უამრავი წვრილმანი და მსხვილმანი საკითხი, რომელიც ყოველთვის არ აისახება გამოცემულ ისტორიულ ძეგლებში თუ სამეცნიერო ლიტერატურაში, უნდა გადამოწმებულიყო ისტორიკოსებთან უშუალო საუბრებში. ისტორიული მასალების მხრივ, მისი ნაწარმოებები სრულყოფილი სიზუსტით არის დამუშავებული. მას ჰქონდა უდიდესი ცოდნა იმ ეპოქისა, რომლის შესახებაც წერდა და აქ მას ვერც ერთი ცნობილი ისტორიკოსი ვერ აჯობებდა. სწორედ ამიტომაც, „კახაბერის ხმალი“ პირველად რომ დაიბეჭდა 1954 წელს, ნიკო ბერძენიშვილმა გამოაქვეყნა „ლიტერატურულ გაზეთში“ მეტად მნიშვნელოვანი წერილი „კახაბერის ხმალიზე“, სადაც გააანალიზა ისტორიული სინამდვილის ასახვა ამ ნაწარმოებში და მეტად მაღალი შეფასება მისცა მას.

პ. კაკაბაძე დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ისტორიული წყაროების ცოდნას. მას ჰქონდა თითქმის ყველა მნიშვნელოვანი, ძველი თუ ახალი ისტორიკოსების თხზულებები, რომლებიც არაერთხელ იყო დამუშავებული მის მიერ. პ. კაკაბაძის ბიბლიოთეკაში ინახება ბევრი ასეთი წიგნი, მისი ფანქრით მუშაობის კვალს რომ ატარებს. მას არასოდეს გამორჩებოდა რაიმე მნიშვნელოვანი ძველი თუ ახალი გამოცემა ისტორიის, ლიტერატურისა თუ თეოლოგიის სფეროში, რომელიც დაკავშირებული იყო შუასაუკუნეობრივ სამყაროსთან, ქრისტიანობის დამკვიდრებისა და გავრცელების საქმესთან. იგი იყო უგანათლებულესი პიროვნება, რომელიც მის ირგვლივ მყოფ ადამიანებს უზიარებდა დიდ ცოდნას. საუბრისას მეტად ღრმად შედიოდა მოვლენის, თუ ისტორიული სიტუაციის, ან ლიტერატურული ქმნილების არსში. მისი ანალიზი შეუდარებელი იყო და მეტად დიდ საზრდოს აძლევდა მსმენელს ინტელექტუალური განვითარებისათვის.

ა. ნიკოლეიშვილის აზრით, ისტორიული წარსულის წარმოსახვის მხრივ ქართველ მწერალთაგან პ. კაკაბაძე ყველაზე მეტად ნიკო ლორთქიფანიძეს ენათესავება. როგორც უკვე აღინიშნა, ამაზე მეტყველებს ისტორიული მოვლენებისადმი თავისუფალი მიდგომა, ფაქტობრივი მასალით ნაკლები შებოჭილობა, წარსულის გმირთა დეჰეროიზაცია, გარდასული დროების არარომანტიკული აღქმა. ადამიანურ მანკიერებათა წამოწევა წინა პლანზე, პიროვნული პატივმოყვარეობისა და მიწიერი ზრახვების გაბატონება საქვეყნო-საზოგადოებრივ ინტერესებზე და ა. შ.

პ. კაკაბაძის ისტორიული წარსულის ამსახველ ნაწარმოებთაგან ერთ-ერთი საუკეთესოა კომედია „კახაბერის ხმალი“, რომელზეც დრამატურგი საკმაოდ ხანგრძლივად მუშაობდა - 1919-54 წლებში. „კახაბერის ხმალი“ ჩვენი ისტორიის უძნელესი პერიოდის ყოფას ასახავს - XIV საუკუნის დასაწყისს, როცა საქართველოში მონღოლთა ბატონობა მძვინვარებდა და დამონებულ-დათრგუნული ერი სასოებით მოელოდა გმირს, რომელიც მტრისაგან დაიხსნიდა და გაათავისუფლებდა გაპარტახებულ ქვეყანას.

„კახაბერის ხმალი“ კიდევ უფრო აღრმავებს და ახალი ძალით წარმოაჩენს იმ შემოქმედებით პრინციპებს, რომლებიც „ყვარყვარე თუთაბერს“ დაუდო დრამატურგმა საფუძვლად. მხატვრულ სახეთა მრავალფეროვნებით, ლიტერატურული ოსტატობის მაღალი დონით, ხატოვანებით, ენაფრთიანობით, სიმბოლურ-ალეგორიული განზოგადებებით, ღრმააზროვანი ქვეტექსტებითა და გონებამახვილური მსჯელობებით პ. კაკაბაძის „კახაბერის ხმალი“ არა მარტო მისი შემოქმედების საუკეთესო ნიმუშია, არამედ ქართული დრამატურგიის უკვდავი ძეგლიცაა.

ნაწარმოებში, ერთი შეხედვით, კონკრეტული დრო, კონკრეტული ისტორიული ვითარებაა ასახული, პ. კაკაბაძის მიერ დახატული მხატვრული სინამდვილე განზოგადებული ფორმით წარმოაჩენს როგორც ჩვენი ეროვნული ყოფისათვის ნიშანდობლივად დამახასიათებელ მრავალ მანკიერებას ისე, საერთოდ, ადამიანური ცხოვრებისათვის თანამდევ ნაკლოვან მხარეებსაც.

პ. კაკაბაძე ისტორიულ მოვლენებს მეტისმეტად მუქი, კონტრასტული ფერებით ხატავს და რამდენადმე ცვლის კიდეც დოკუმენტური წყაროებით ცნობილ ფაქტოლოგიურ მასალას. ამდაგვარ დამოკიდებულებას იჩენს, მაგალითად, იგი მეფე დავით მერვისადმი და მას თითქმის მხოლოდ უარყოფითი კუთხით ხატავს. ნაწარმოების მიხედვით, დავით მეფე ჩვენ წინაშე წარმოდგება როგორც უნიათო, მოვლენათა არსში გაუცნობიერებელი, მხდალი და წინდაუხედავი გვირგვინოსანი. მისი მხატვრული სახის შექმნით დრამატურგმა მთლიანად უარყო ყველა ის დადებითი ნიშან-თვისება, რითაც ისტორიულ-დოკუმენტური წყაროებით ქართველი ხალხის ძნელბედობის ჟამს ქვეყნის სათავეში მოქცეული ეს ტრაგიკული პიროვნება ხასიათდებოდა.

ისტორიული წარსულის მხატვრული ასახვის დროს, პ. კაკაბაძე უპირველეს ყოვლისა, ყურადღებას აქცევს იმის წარმოჩენას, რომ ჩვენს ისტორიაში იდეალიზებული გმირებიც კი მიწიერი ცოდვა-მადლის მატარებელი ადამიანები არიან და მათი გაფეტიშება სულაც არაა საჭირო. პ. კაკაბაძისათვის ისტორიული წარსულის აღქმა თვითმიზანი არ ყოფილა. გარდასულ მოვლენებს მწერალი, ჯერ ერთი, ადამიანურ გრძნობათა და მისწრაფებათა გამოსავლენ ასპარეზად იყენებდა, და მეორეც, ამ შემთხვევაში იგი განუხრელად ერთგულებდა ისტორიის პოეტიზირების იმ უმთავრეს პრინციპს, რასაც ილია წარსულით წინასწარმეტყველებას არქმევდა სახელად. ისტორიაში დრამატურგი მიზანწრაფულად ეძებდა და პოულობდა კიდეც პასუხს იმ ურთულეს კითხვებზე, რომელთაც თანამედროვეობა წამოჭრიდა მის წინაშე. იმ ძნელ და რთულ ეპოქაში, როცა მწერალს უხდებოდა მოღვაწეობა და მართალი სიტყვის თქმა უდიდეს რისკთან იყო დაკავშირებული, პ. კაკაბაძე ხშირად მიმართავდა ხოლმე ისტორიულ ალეგორიებს და ამდაგვარი ქვეტექსტურ-სიმბოლური მინიშნებებით გამოხატავდა სათქმელს.

1954 წელს გამოიცა დრამატურგ პოლიკარპე კაკაბაძის „რჩეულ თხზულებათა“ თითქმის ოთხასგვერდიანი კრებული, რომელშიც, სხვა პიესებთან ერთად, შესული იყო პირველად დაბეჭდილი „დავით მერვე“. პიესას თავდაპირველად „ბახტრიონი“ ერქვა. იგი ხანგრძლივი დროის განმავლობაში იწერებოდა, 1929 წლიდან მოყოლებული, მაგრამ მეტ-ნაკლებად ჩამოყალიბებული სახე მან, როგორც ჩანს, სწორედ 1954 წელს მიიღო.

მიუხედავად იმისა, რომ პიესის მოქმედება შუა საუკუნეთა საქართველოს სამეფოშია მოთავსებული და სახელდებით მეფე დავით მერვის - მეფე დიმიტრი მეორის, თავდადებულის, ძის, - ხანას უკავშირდება, კომედია მაინც ავტორისეულ წარმოსახულ გარემოში ვითარდება და არანაირად არ აღწერს კონკრეტულ ისტორიულ ფაქტებსა და გარემოებებს, არ ეფუძნება და არ გაშლის ისტორიულად დამონებულ მოვლენებს და, მით უმეტეს, არანაირად არ ასახავს - თუნდაც მცირედად - დავით მერვის მეფობას, რომელიც საკმარისადაა ცნობილი ისტორიული ქრონიკებიდან.

დავით მერვის მეფობა გამორჩეული იყო მძაფრი, მრავალწლიანი დაუმორჩილებ-ლობით. მონღოლი დამპყრობლების მიმართ და ამ ბრძოლებს პირადად ხელმწიფე მეთაურობდა, მაგრამ მათ არავითარი მნიშვნელობა არ ენიჭება დრამატურგის ჩანაფიქრისათვის და ისინი სრულიადაც არ მიიქცევენ მწერლის ყურადღებას.

„კახაბერის ხმალი“ მწერლის მხრივ არსად არ მჟღავნდება რამენაირი მცდელობა, რამდენადმე მაინც აღწეროს რომელიმე კერძო დრო ან დაცული იქნეს კერძო დროისეული ყოფითი სიზუსტე [9:491]. პიესაში ქვეყნის წარსული წარმოდგენილია მხოლოდ მითოსურ-ფოლკლორულად, თუმცა ნაწარმოების მოქმედების ქრონოლოგია თითქოს უნდა თარიღდებოდეს XIII-XIV საუკუნეების მიჯნით, დავით მერვის მეფობით, რაც ნაწარმოების ზოგიერთი ვერსიის სათაურითაცაა გაცხადებული.

პიესის მიხედვით, საქართველო დაპყრობილია მტრის ძალების მიერ (ტექსტში მათ თათრები ჰქვია თ), ხოლო ქვეყნის მდგომარეობა ყოველმხრივ და უკიდურესად ბედკრულია: გლეხი არ შრომობს და არაფერს ქმნის, მეომარი არ იბრძვის და არ იცავს სამშობლოს, ცოლ-ქმარი დაუძღურებულა და არ ზრდის შთამომავლობას, ბრძენი მიმალულა და არავის ასწავლის რაიმე სასარგებლოს, მეფე დამფრთხალია და არ ცდილობს სახელმწიფოებრივ საქმეთა წარმართვას, ქვეყნის ძლიერების საყრდენი - ბახტრიონის ციხესიმაგრე - მტერს უკავია, ქვეყნის მხსნელად ნაგულვები კახაბერი დატყვევებულა და ორმოშია ჩაგდებული, ხოლო მისი უძლეველი ხმალი - „კახაბერის ხმალი“ - უსარგებლოდ აგდია უსაქმური გლეხის კერაზე [9:492].

„კახაბერის ხმლის“ პერსონაჟი გოსტაშაბი ირეკლავს ნაცარქექიას ფოლკლორულ სახეს, რომელიც სრულიადაც არ ხასიათდება რამენაირი ეპიკური თვისებებით ან მახასიათებლებით და, როგორც ზღაპრის პერსონაჟი, უფრო საკუთარი მოხერხებულობით, მოტყუებითა და მოწინააღმდეგის სიბრყვით მეშვეობით აღწევს გამარჯვებას.

რაც შეეხება თვით კახაბერის სახეს, - ისევ ფოლკლორულ-მითოსურ სახეს, - თხზულებაში ითქმება, რომ „კახაბერობას ყველა ვერ იქმს“ [6:249].

ქართულ ფოლკლორულ წყაროებშიც კახაბერის ვინაობა მეტისმეტად ბუნდოვანია, „ისტორიულადაც და დრამატურგიულადაც კახაბერის სახე სრულიად გაურკვეველი, დაუდგენელი და სიცხადეს მოკლებულია“ [9:496].

წლების შემდეგ, როდესაც პიესამ სტრუქტურული ცვლილება განიცადა, დრამატურგმა „კახაბერის ხმლის“ მოქმედება კიდევ უფრო დაამორა ისტორიულ გარემოს. დრამატურგმა საერთოდ უარყო ტექსტში აღწერილ მოვლენათა მიმართ ისტორიული ნამდვილობის პასუხიმგებლობა. კახაბერის ხმლის ამბავი, პროლოგის მიხედვით სცდება ისტორიული სანდოობის ჩარჩოებს და გადაიქცევა „თეატრონის“ მსახიობთა მიერ, ევაგარის მეთაურობით, გიორგი ბრწყინვალის კარზე, მეფის თვალწინ წარმოსახულ წარმოდგენად.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ნიკო ბერძენიშვილმა პ. კაკაბაძის ამ პიესაზე დაწერა გამომხატურება, რომელიც ეხება „დავით მერვის“ უპროლოგო ვერსიას, რომელშიც ისტორიული გარემო ასე შეგნებულად არ იყო უგულვებელყოფილი. ბერძენიშვილი წერს, რომ ისტორიული თვალსაზრისით მეტად ბუნდოვნად, სიცხადის გარეშე, სრულიად არამკაფიოდაა აღწერილი საქართველოს წარსულის ერთი სურათი.

ბოლშევიკურ სახელმწიფოში „ისტორია ხდებოდა იდეოლოგიის ნაწილი, ხოლო იდეოლოგია, რომელსაც ახლა ოფიციალურად ერქვა „მარქსიზმ-ლენინიზმი“, რელიგიური ცნობიერების საერო ფორმად გადაქცევას იწყებდა“ [9:497].

„XIII საუკუნის დამდეგისათვის ფეოდალურმა საქართველომ სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მაღალ დონეს მიაღწია. მისი შემდგომი განვითარება ამ ურთიერთობის რღვევისა და ახალი ურთიერთობის ჩასახვა-წარმოქმნის გზით შეიძლებოდა მხოლოდ წასულიყო [4:283], - სწორედ ასე იწყებს პოლიკარპე კაკაბაძის პიესის განხილვას ნიკო ბერძენიშვილი. ქვეყნის განვითარების დაბრკოლებად ისტორიკოსი წარმოაჩენს ბატონყმობას,

რომელმაც, მისი თვალსაზრისით, იმ დროისათვის უკვე ამოწურა საკუთარი შესაძლებლობანი, ხოლო შექმნილი მდგომარეობის ნათელსაყოფად იგი ამგვარად შთამბეჭდავ სურათს ხატავს.

ისტორიკოსი იწონებს და მხარს უჭერს დრამატურგის გადაწყვეტილებას, რომ ეპოქის მძიმე მდგომარეობის აღსაწერად მწერალმა ჟანრობრივად არჩია კომედია და არა დრამა. დრამატურგმა ისტორიული თემატიკის წარმოჩენა დრამატული პათოსის ნაცვლად კომიკური ხერხებით სცადა. პიესის მთავარი გმირი კახაბერი ბერძენიშვილს ქვეყნის არა იმდენად ეროვნულ მხსნელის სახედ მიაჩნია, რამდენადაც იმჟამად ხელფეხშეკრული, მაგრამ მომავლის მაცნე - „კლასობრივ მხსნელად და მეთაურად“.

როდესაც ნიკო ბერძენიშვილი წერდა თავის ამ გამოხმაურებას, პოლიკარპე კაკაბაძის პიესას ერქვა „დავით მერვე“, რაც არასწორად მიაჩნდა ნაწარმოების შემფასებელს და მოუწოდებდა დრამატურგს, არ დაეკავშირებინა პიესა კონკრეტული მეფის სახელთან.

„სჯობდა, რომ ასეთი ისტორიული ნაწარმოები, რომელიც საქართველოში გვიანფეოდალური ხანის მთელს ეპოქას შეეხება, არ ყოფილიყო მიმაგრებული რომელიმე მეფის სახელთან და ამ ნაწარმოებს იგივე ძველი სახელი „კახაბერის ხმალი“ აღდგენოდა [4:288].

ძნელი სათქმელია, რამდენად გაითვალისწინა დრამატურგმა ისტორიკოსის რჩევა, მაგრამ ფაქტია, ნაწარმოებს დაუბრუნდა ძველი სახელწოდება და საბოლოოდ ამგვარი სახელითვე დარჩა. ისტორიკოსი ნ. ბერძენიშვილი თვლის, რომ პიესის პერსონაჟი კახაბერი არაა ისტორიული სახე, არამედ მითოსურია. მისი აზრით, „კახაბერის ხმალი“ დახატული ისტორიული სამყარო, ავტორის ჩანაფიქრით, სინამდვილეში მითოსური სამყაროა.

შეიძლება ითქვას, რომ ბოლშევიკურ საქართველოში ტექსტების იდეოლოგიური ტყვეობა გამოიხატებოდა არა მარტო იმით, როცა თავად ტექსტს, მეტად თუ ნაკლებად, განაპირობებდა კომუნისტური იდეოლოგია, მოაქცევდა მის იდეოლოგიას ტყვეობაში, არამედ იმითაც, როცა უკვე არსებული ტექსტები, მათ შორის, კლასიკური ნაწარმოებები, - ექცეოდნენ მარქსისტულ-კომუნისტური იდეოლოგიური ინტერპრეტაციის ტყვეობაში, რაც ამ ტექსტებს ხშირად აცლიდა, დააშორებდა ან თუნდაც უფერმკრთალებდა მათ ნამდვილ ავტორისეულ შინაარსს.

როდესაც პ. კაკაბაძის პიესების პერსონაჟებს განვიხილავთ, დაკვირვებული თვალი კარგად შეამჩნევს, თუ რისთვის დასჭირდა საუკუნეთა წიაღიდან დრამატურგს მათი გამოხმობა, რა თქმა უნდა, ისევ და ისევ იმ მწარე რეალობის საჩვენებლად, რომელშიც მაშინ იყო ჩავარდნილი ქართველი ხალხი.

კაკაბაძის პიესები არაერთხელ დაიდგა ქართული თეატრის სცენაზე, მისი ნაწარმოებების მიხედვით გადაიღეს ფილმები. საინტერესო მოსაზრებებია გამოთქმული რობერტ სტურუასეული ინტერპრეტაციებით დადგმულ „ყვარყვარე თუთაბერსა“ და „სამ ასულზე“. რობერტ სტურუამ ქართული კლასიკური ნაწარმოებების ახალი მონტაჟი შემოგვთავაზა. მისი სათეატრო ენისთვის დამახასიათებელია დრამატურგიულ მასალაზე სკრუპულოზური მუშაობა. რეჟისორი მუშაობს ტექსტზე და ტექსტიდან აკეთებს გარკვეულ კომპილაციას. არსებული ნაწარმოებიდან ის ქმნის თავის ტექსტს.

რ. სტურუას რეჟისორული აზროვნება მიისწრაფვის თანამედროვე ბრეტისეულ თეატრის პრინციპების სინთეზისაკენ ქართულ ნაციონალურ კულტურასთან. ამის მაგალითია სპექტაკლ „ყვარყვარეს“ შექმნა. „ყვარყვარე“ რობერტ სტურუას უსაზღვრო რეჟისორული ფანტაზიის ნაყოფია. რეჟისორმა, პოლიკარპე კაკაბაძის სიღრმეებში არსებული

„ყვარყვარიზმის“ ზოგადსაკაცობრიო იდეა წინა პლანზე წამოსწია და ეს იდეა სპექტაკლში თავისებური ფორმით განახორციელა.

პროლოგის დამთავრების შემდეგ, ქვემეხებისა თუ ტყვიამფრქვევთა კაკანის ფონზე სცენაზე შემორბოდა თავზარდაცემული ბრბო და მიწას ერთხმოდა. მათ შორის იყო შეშინებული, სახეგაფითრებული, ჯარისკაცის ფორმაში გამოწყობილი ლტოლვილი, რომელიც ერთი თვალის გადავლების შემდგომ, ისევ უკან გარბოდა, რათა მცირე ხნის შემდეგ მათ მესიის სახით გამოცხადებოდა. რეჟისორის მიერ ყვარყვარეს წარმოჩენა ასეთი სახით მის პირველსავე სცენაში მაყურებელს თავიდანვე ამცნობდა ყვარყვარეს არაჩვეულებრივ ნიჭს სიტუაციის შეფასებისა. ყვარყვარემ იგრძნო, რომ სწორედ ეს მომენტი, როდესაც ხალხს თავგზა აბნეული აქვს და გონება დაკარგული, შეეძლო გამოეყენებინა განდიდების მიზნით.

„ყვარყვარეში“ რობერტ სტურუა ამხელდა არა მარტო ყვარყვარეს, არამედ ისეთ საზოგადოებასაც, რომელიც უშვებს და იტანს ყვარყვარეს არსებობას. ალბათ, სწორედ ამიტომ, რეჟისორმა სპექტაკლში დაგვანახა ყვარყვარეს მეტამორფოზები, მისი ნიღბის სხვადასხვაგვარი იმიტაციები.

სპექტაკლში კარგად ჩანს, რომ ხალხი, რომელიც ემორჩილებოდა ყვარყვარეს, მონური ფსიქოლოგიის მატარებელი იყო და ასეთი საზოგადოება ვერ უზრუნველყოფდა ქვეყნის მომავალს. შესანიშნავად შეძლო რეჟისორმა, ის იდეა, რომელიც ჩადებული ჰქონდა პ. პიესაში მთელი სიგრძე-სიგანით წარმოეჩინა სცენაზე. რეჟისორის დაინტერესება კაკაბადის პიესებით, უპირველეს ყოვლისა, გამოწვეული იყო დროსთან შესაბამისი აქტუალობით, რომ ის პრობლემები, რაც კაკაბადის დრამატურგიაშია ასახული, მეოცე საუკუნის საზოგადო სენი იყო ქართველი ხალხი ათეული წელი ებრძოდა ამ სენს.

ეპოქის ტრაგიზმი და თანამედროვეობის ტკივილები პოლიკარპე კაკაბადის ლირიკულ დრამებში მეტად ექსპრესულად გამოვლინდა. პირველი ისტორიული თემა საქართველოს წარსულიდან, უკვე 1912 წელს გამოჩნდა მწერლის შემოქმედებაში.

პოლიკარპე კაკაბადის ისტორიული ცნობიერება პროეცირებულია ერის ზნეობრივსა და კულტურულ ტრადიციებზე. მისი ისტორიული ქმნილებები („მეფე ვახტანგ პირველი გორგასალი“, „დედმეტრე მეორე“, „ბაგრატ მეშვიდე“, „ქეთევანი და კირიონი“, „კახაბერის ხმალი“) გონიერების დიდი გაკვეთილია სიბრძნეს მოწყურებული ყოველი ადამიანისათვის. მათში შენიღბული სახით ჩანს სინამდვილის კრიტიკული ასახვა. დრამატურგმა საქვეყნო გულისტკივილის გამოსახატავად ისტორიული წარსულის გაცოცხლება აირჩია და ისე შეუზავა ერთმანეთს ისტორიული სინამდვილე და მხატვრული გამონაგონი, რომ თავისი შემოქმედებით მკითხველი ბევრ რამეზე დააფიქრა.

ლიტერატურა:

1. აბაშიძე დ. ლავრენტი ბერია „ყვარყვარე თუთაბერის“ ყველა სპექტაკლზე გულიანად ხარხარება: ცკ-ის წევრები ერთმანეთს დასცინოდნენ, პოლიკარპემ ნიღაბი ჩამოხადა, ყვარყვარე შენა ხარო / ჟურნალი „სარკე“. N 24 (1150). 10-16 ივნისი. გვ. 42-43. თბილისი, 2020 წ.

2. აბულაშვილი ი. რამდენიმე საინტერესო ამბავი პ. კაკაბადის პიესის „ყვარყვარე თუთაბერის“ მთავარი გმირის პროტოტიპისა და ქართულ სცენაზე პიესის დადგმის შესახებ, რეზონანსი, #130, 1 ივნისი, გვ. 6. თბილისი, 2017 წ.

3. ბენაშვილი გ. არაბესკები, ხელოვნების ავტონომიის შეუქცევადობის მომენტი პოლიკარპე კაკაბაძის, ჭაბუა ამირეჯიბის, თამაზ ჭილაძის, მურმან ლეონიძის, ოთარ ჭილაძის, აკა მორჩილაძის, კოტე ჯანდიერის და ზაზა თვარაძის შემოქმედებაში. ლიტერატურული ძიებანი / ქართული ლიტერატურის ისტორიის ინსტიტუტი. ტ. 23, გვ. 14-26. თბილისი, 2002 წ.

4. ბერძენიშვილი ნ. პ. კაკაბაძის „დავით მერვე“, ლიტერატურული გაზეთი, № 14, 8 აპრილი, თბილისი, 1971 წ.

5. გურაბანიძე ნ. რეჟისორი რობერტ სტურუა. გამომცემლობა „ხელოვნება“, თბილისი, 1997 წ.

6. კაკაბაძე პ. დრამატული პოეზია ორ ტომად, გამომცემლობა „ხელოვნება“, თბილისი, 1971 წ.

7. მელაშვილი მ. ქართული პიკარეკა - ეპოქის პრობლემების წარმოჩენის გზა, სამეცნიერო კვლევების ჟურნალი, სსიპ გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, #1, გვ. 167-172. თბილისი, 2018 წ.

8. ნიკოლეიშვილი ა. XX საუკუნის ქართული მწერლობა, ქუთაისი, 2002 წ.

9. ლაღანიძე მ. დრამატურგის ისტორიული პიესა და ისტორიკოსის იდეოლოგიური ინტერპრეტაცია: ნ. ბერძენიშვილის გამოხმაურება პ. კაკაბაძის „კახაბერის ხმლის“ გამო. ქართული წყაროთმცოდნეობა, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის ისტორია და ეთნოლოგიის ინსტიტუტი, #22, გვ. 165-184. თბილისი, 2020 წ.

Tea Kobuladze

Akaki Tsereteli State university

Kutaisi, Georgia

Interrelationship of Historical and Artistic Phenomenon in Polikarpe Kakabadze's Dramaturgy

Abstract

Polikarpe Kakabadze attached great importance to the knowledge of historical sources. He had the writings of almost every important historian, old or new, which were repeatedly edited by him. Polikarpe Kakabadze's library contains many such books, bearing the traces of his pencil work. He never missed any important publication, old or new, in the fields of history, literature, or theology, connected with the mediaeval world, with the establishment and spread of Christianity. All of this contributed to the systematic

merging of historical reality with artistic invention in his dramaturgy. which made the issues more interesting and relevant, that are brought to the forefront in his plays.

In the dramaturgy of Polikarpe Kakabadze, the tragedy of the era and the pains of modernity were revealed very expressively. Despite the fact that the conjuncture opposed him many times, despite such fierce battles, historical themes still found their way into the work of Polikarpe Kakabadze. Polikarpe Kakabadze had brilliantly studied the history of the Georgian nation, he adjusted the historical reality to the contemporary era, thus he said better and criticized the arrangements of that time.